

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Dok. nummer 23/11705-3
Deres referanse: 22/5025
Vår dato: 28.08.2023
Vår referanse: Ane Marte Rasmussen

Innspill til arbeidet med stortingsmelding om forskningssystemet

Universitetet i Sørøst-Norge (USN) takker for invitasjonen til å komme med innspill til arbeidet med stortingsmeldingen om forskningssystemet. For å nå målene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning (2022-2032) ser USN at det er behov for å videreutvikle systemet og styrke samspillet mellom forskning, utdanning og innovasjon. Universitetet er opptatt av at meldingen adresserer regionale utfordringer og behov i en nasjonal og internasjonal kontekst, og vi bidrar gjerne med grunnlag til regionale innspillmøter våren 2024.

Når det gjelder Forskningsrådet, så ser USN store fordeler ved ett sterkt og kompetent Forskningsråd som løfter kapasitet og kvalitet i norsk forskning, og som er rustet til å løse tverrfaglige og tverrsektorielle samfunnsutfordringer. Forskningsrådet har et bredt mandat og USN ser at Rådets samspillfunksjon og transformative rolle blir viktigere fremover. Dette er ikke minst viktig for å nå målet om å øke næringslivets investering i forskning og utvikling til 2 prosent av BNP innen 2030.

USN har følgende innspill til spørsmålene som statsråden stiller i brev av 12. juni 2023:

Hva er Forskningsrådets viktigste merverdi i det norske forskningssystemet?

Forskningsrådets viktigste merverdi i det norske forskningssystemet er å bygge gode og robuste kunnskapsmiljøer som kan svare på samfunnets forsknings- og innovasjonsbehov. Rådets merverdi ligger i langsiktig strategisk kunnskapsutvikling innenfor og på tvers av samfunnssektorer, og Rådet eger seg i mindre grad som virkemiddel for å finansiere korte oppdrag og avgrensede evalueringer. Dette ivaretas best av departementer og underliggende etater. Det at Rådet finansierer alt fra grunnforskning til forskningsbasert innovasjon innenfor alle samfunnssektorer, gjør samtidig at departementenes forskningsmidler kan sees i sammenheng og den offentlige innsatsen kan koordineres i forhold til tverrsektorielle behov og komplekse samfunnsutfordringer.

Forskningsrådet er viktig for strategisk utvikling av fag- og forskningsmiljøer i universitets- og høgskolesektoren, og spesielt viktig for de nye universitetene som ikke er like godt finansiert over grunnbevilgningen som øvrige universiteter. I den forbindelse understreker USN verdien av å finansiere forskning som understøtter universitetenes brede samfunnsoppdrag, og vi etterlyser virkemidler og satsinger som bedre kan støtte utviklingen av en differensiert og mangfoldig høyere utdanningssektor med ulike fagprofiler. USN vil fremheve behovet for å styrke den praksisnære forskningen i profesjonsutdanningene og legge til rette for utvikling av gode forsknings- og innovasjonsmiljøer i distriktene.

Forskningsrådet er et nasjonalt forskningsstrategisk organ, men bidrar også til helhet i virkemiddelapparatet gjennom å koordinere innsats regionalt og internasjonalt. Forskningsrådets regionale apparat og rådgivende rolle i forhold til deltakelse i Horisont Europa er av stor verdi for universitetet. Rådet mobiliserer, koordinerer og øker

konkurransesevnen til norske miljøer på den internasjonale arenaen. Videre øker de norsk verdiskaping gjennom å mobilisere til innovasjon og samarbeid på tvers av sektorer, forvaltningsnivåer og markeder.

Forskningsrådets formidlingsarbeid og kommunikasjon av forskning fremmer tillit til forskning i samfunnet i en tid hvor forskningens stilling i samfunnet er satt under press.

Hvilke funksjoner er det viktig at forskningsrådet ivaretar i norsk forskning og innovasjon?

Forskningsrådet er en arena for dialog mellom forskersamfunnet og ulike samfunnsinteresser, sektorer, bransjer, myndighets- og forvaltningsnivåer om fremtidige investeringer i forskning og innovasjon. Forskningsrådets samspillrolle må ikke undervurderes og behovet for faglig uavhengighet og bred representasjon på ulike møtearenaer i Forskningsrådet er viktig for å sikre Rådets legitimitet. I dag er de unge universitetene i for liten grad representert i Forskningsrådets organer.

Forskningsrådet forvalter midler på vegne av departementene, og har en unik posisjon som mellomledd mellom forskning og forvaltning. Det er en rolle som bør ivaretas godt. Særlig på felter med svake forskningsmiljøer kan Forskningsrådet spille en viktig rolle for å legge til rette for et godt samspill.

Forskningsrådet iverksetter regjeringens politikk og bidrar til å nå de strategiske målene og innsatsområdene i regjeringens langtidspan for forskning og høyere utdanning. Samtidig har Rådet en viktig rådgivende funksjon overfor bevilgende myndigheter og bidrar med kunnskapsgrunnlag for utforming av forskningspolitikken. Rådet har kompetanse på nasjonale og internasjonale trender og bidrar med analyser og evalueringer som er viktig for utvikling av universitetssektoren.

Forbedringspunkter

Forskningsrådet har et bredt mandat og en oppgaveportefølje som i stor grad bør videreføres slik det er i dag. For å sikre at ressursene i systemet brukes optimalt vil USN likevel trekke frem følgende forbedringspunkter:

- 1) Konkurransarenaene må rigges slik at gode og relevante søknader blir finansiert. Det brukes i dag mye ressurser ved institusjonene på å søke forskningsmidler i RFF, NFR og EU og det er mange støtteverdige søknader som ikke blir finansiert. Det er behov for flere to-trinnsprosesser, rutiner som sikrer at tverrfaglige søknadene blir vurdert av et kompetent fagpanel og raskere søknadsbehandlingstid.
- 2) For å styrke Rådets transformativ funksjon bør det kanalisere mer midler gjennom tematiske/målrrettede konkurransearenaer. Flere utlysninger og aktiviteter må fremme forventningene som er beskrevet i Langtidspanen og utlysningene må være åpne for alle forskningsutførende institusjoner. Her er det grunn til å minne om at skillet mellom universitets- og høgskolesektoren og instituttsektoren ikke er like klart som tidligere, og flere av de unge universitetene har inkorporert institutter og instituttlignende aktivitet i sin virksomhet. Instituttsektorens rolle i forskningssystemet bør drøftes nærmere i den kommende stortingsmeldingen.
- 3) Evalueringsvirksomheten bør tilpasses institusjonenes behov for læring og utvikling. Deler av evalueringsvirksomheten bør vurderes samordnet med evalueringsvirksomheten i NOKUT. Dette vil gi et mer helhetlig og dekkende bilde av aktiviteten ved de høyere utdanningsinstitusjonene, gi et bedre grunnlag for sammenligning av forskningsmiljøer og redusere ressursbruken i systemet.
- 4) For å øke omstillingstakten er det nødvendig å bygge robuste fagmiljøer som kan bidra til regionale verdiskaping i hele Norge. I tråd med dette bør det vurderes om midlene som kanaliseres til regionale forskningsfond bør økes på bekostning av nasjonale ordninger i Forskningsrådet. Videre bør støtteordningene regionalt innrettes slik at de styrker regional verdiskaping i en nasjonal og internasjonal kontekst og bidra til smart spesialisering. De bør også støtte opp under institusjonenes utviklingsavtaler med Kunnskapsdepartementet.
- 5) Tettere samarbeid og tydeligere arbeidsdeling med andre virkemiddelaktører. USN samarbeider med en rekke aktører i privat, offentlig og frivillig sektor regionalt og vi forholder oss til Forskningsrådet og andre virkemiddelaktører for å ivareta vår regionale samfunnsutviklerrolle. Forskningsrådets regionale rolle kan forbedres og effektiviseres gjennom enda tettere samarbeid og tydeligere arbeidsdeling med andre aktører i virkemiddelapparatet. Det er i dag et kunstig skille mellom innovasjon og forskning i virkemiddelapparatet. For å få fart i omstillingsarbeidet bør samspillet og synergieffekter mellom Innovasjon Norge og Forskningsrådet styrkes ytterligere (i tråd med virkemiddelapparat gjennomgang 2.0). Det burde være en felles digital inngang til ulike støtteordninger for regional innovasjon.

Hvordan kan Forskningsrådet best bidra til et forskningssystem som gir grunnlag for økt fart i omstillingsarbeidet i Norge, både i næringslivet og i samfunnet for øvrig?

- Vi trenger mer fart i omstilling i offentlig sektor. Det bør utarbeides incentiver for kommunene med tanke på forskning og forskningsbaserte tjenester, herunder utnytte bedre Kommunesektorens forskningsorgan. De regionale representanters arbeid mot offentlig sektor bør styrkes og det bør etableres samarbeid med forskningskoordinatorer i de større kommunene.
- Forskning bør i større grad kobles inn i lokale og regionale prosesser for å svare ut kunnskapsbehov i politikk og forvaltning. Alle kommuner bør derfor oppfordres til å utarbeide sin egen forskningsstrategi (på lik linje med fylkeskommuner og departementene).
- Forskningsrådet bør fremme Regionale forskningsfond innsats og posisjon – som helt sentral i å stimulere til regionalt forankret forskning og innovasjon. Finansieringen av Regionale forskningsfond og midler som lyses ut gjennom denne vellykkede ordningen bør økes, og ordningen bør utvikles i tråd med anbefalingene i NIFU-step sin rapport ([rapport 45-2013](#)) og effektstudiet gjennomført av Oxford Research ([rapport 2021/08](#)).
- RFF mobiliserer til grønne forskningsprosjekter mellom USN og små og mellomstore bedrifter, og styrker på den måten omstillingsarbeidet i næringslivet. Investere i prosjekter som gir ny teoretisk innsikt, rammeverk og metoder for tverrsektorielt og tverrfaglig samarbeid om sammensatte utfordringer.
- Styrke tiltak som fremmer entreprenøriell kompetanse og ferdigheter i sektoren, særlig blant unge forskere.
- Ledelse an i arbeidet med å analysere og identifisere metoder og tiltak som gir økt effekt av forskningen som utføres – og hvordan effekt måles.
- Tverrdepartementale grupper bør spille inn de viktigste områdene for tverrfaglige forskningsprosjekter til Forskningsrådet på strategisk nivå – for å løse den komplekse utfordringen omstillingsarbeidet er.

Hvordan virker forskningsrådsfinansiering inn på de forskningsutførende sektorenes ledelse og styring av forskningsvirksomhet (som f.eks. karriereveier, forskerutdanning, egne strategiske forskningssatsinger og infrastruktur)? Er det behov for endringer?

- Ekstern bidragsfinansiering bidrar til å bygge flere sterke forskningsmiljøer som deltar i kunnskapsutviklingen gjennom samarbeid nasjonalt og internasjonalt, sampublisering, rekruttering med mer. Finansieringen støtter opp under egne strategiske forskningssatsinger og infrastruktur, og er viktig for utviklingen av de unge universitetene.
- Det er behov for å styrke satsinger på forskning og samarbeid som løfter kvalitet i institusjonens ph.d.-programmer. Institusjonene fremmer karriereutvikling for stipendiater og postdoc som finansieres av Forskningsrådet. Støtteordninger som fremmer talentutvikling i hele landet bør vurderes.
- Universitets- og høyskolesektoren skal tilby forskningsbaserte utdanninger, og forskningsrådsfinansierte prosjekters bidrag til utdanningstilbudene kan styrkes. Det bør etableres flere støtteordninger som kobler forskning, utdannings- og innovasjonsaktiviteten ved institusjonene, og forskningsinnsatsen i profesjonsutdanningene bør styrkes slik at praksis i tjenestene blir kunnskapsbasert.

Vennlig hilsen

Petter Aasen

Rektor

[Click here to enter text.](#)

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

